

**การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้านหนองปลิง หมู่ 3
ตำบลหนองบัวศาลา อำเภอเมือง
จังหวัดนครราชสีมา**

นางหทัยกาญจน์ แวบบัณฑิตวิทยา

**สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ปีการศึกษา 2544**

คำนำ

สารนิพนธ์เล่มนี้ได้จัดทำขึ้นเพื่อ รายงานผลการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา หมู่บ้านหนองปลิง หมู่ 3 ตำบลหนองบัวศาลา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผู้จัดทำสารนิพนธ์ได้เข้าไปปฏิบัติงานระหว่าง เดือนธันวาคม 2544 – กันยายน 2545

ผู้จัดทำสารนิพนธ์หวังเป็นอย่างยิ่งว่าสารนิพนธ์เล่มนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับ โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่จะ ได้นำผลการประเมิน โครงการที่ได้นำเสนอไว้ในสารนิพนธ์เล่มนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการแก้ไข ปรับปรุงและพัฒนาโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีความยั่งยืนต่อไปในอนาคต ตลอดจนผู้ที่สนใจทั่วไป

นางหทัยกาญจน์ แวบบัณฑิตวิทยา

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

บทคัดย่อ

นางท้อยกาญจน์ แววบัณฑิตศึกษา : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านหนองปลิง หมู่ที่ 3 ตำบลหนองบัวศาลา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

อาจารย์ที่ปรึกษา: อาจารย์วีร้ออากาศเอกประไพชน์ คำสวัสดิ์

สารนิพนธ์ฉบับนี้มีเนื้อหาเป็นรายงานการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านหนองปลิง ซึ่งทำการเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 1 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2544 ถึงวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2545 โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อทราบถึงกระบวนการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน การบริหารจัดการของกองทุนหมู่บ้านอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อทราบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของกองทุนหมู่บ้าน และเพื่อศึกษากระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้าน ในด้านการเรียนรู้ การสร้างการพัฒนา ความคิดริเริ่ม การแก้ไขปัญหา และเสริมสร้างศักยภาพให้กับกองทุนให้ยั่งยืนได้ ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านหนองปลิงพบว่ากระบวนการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุนเป็นไปด้วยความโปร่งใส ชัดแจ้งสามารถตรวจสอบได้ คณะกรรมการทุกคนร่วมมือร่วมใจกันเสนอความคิดเพื่อพัฒนากองทุน หาวิธีแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยคณะกรรมการและกลุ่มสมาชิกกองทุน เพื่อให้กองทุนสามารถคงอยู่ไม่สูญ และกองทุนหมู่บ้านได้ดำเนินการตามกระบวนการบริหารจัดการตามนโยบายรัฐบาลที่มุ่งเน้นให้หมู่บ้านพึ่งพาตนเองได้ สร้างความสามัคคีในกลุ่มให้เข้มแข็ง สามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง สมาชิกกองทุนทุกคนมีส่วนร่วมในการเสนอและแนะวิธีการแก้ปัญหา โดยการใช้เสียงประชาธิปไตย ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกัน เมื่อชุมชนเกิดความเข้มแข็ง มีความสามัคคี กองทุนหมู่บ้านก็สามารถคงอยู่ได้ไม่สูญ

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนักศึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ร่วมปรึกษา.....

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์เล่มนี้สำเร็จดั่งดวงใจดวงหนึ่งเดียวคือ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บุคคล และกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ อย่างดียิ่ง ทั้งในด้านวิชาการ และด้านการดำเนินงานวิจัย อาทิเช่น

- อาจารย์เรืออากาศเอกประโชชน์ คำสวัสดิ์ อาจารย์นิเทศก์และอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ที่ได้กรุณาเสียสละเวลาเพื่อตรวจและแก้ไขสารนิพนธ์เล่มนี้จนสำเร็จได้ด้วยดี
- คณะอาจารย์ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ที่ได้ให้คำปรึกษาทางด้วงวิชาการ
- คุณสมศักดิ์ ชันติวงศ์ ประธานกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ที่ได้ให้ความเมตตากรุณาและให้ความสะดวกในการปฏิบัติงานในพื้นที่
- จ.ต.อ.จรรยา อาจศิริ เสร้อยอุ้มกองทุนหมู่บ้าน ที่ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการบัญชีของกองทุนหมู่บ้าน
- ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ที่ได้ให้ข้อมูล และอำนวยความสะดวก และขอขอบคุณพี่น้องในหมู่บ้าน ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ต่าง ๆ ด้วยดี

ท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ญาติพี่น้อง ที่ได้ให้การเลี้ยงดูอบรมและส่งเสริมการศึกษาเป็นอย่างดีตลอดมา จนทำให้ผู้จัดทำสารนิพนธ์ประสบความสำเร็จในชีวิต

นางหทัยกาญจน์ แววมัจฉิตวิทย์

ทงำอนุมติ

อำจำรย์ที่ปริกำษำ และกรรมกำรสอบ ได้พิจารณาสรำนิพนธ์เล่มนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็น
ส่วนหนึ่ของกำรศึกษำค้ำหลักสูตรประกำศนีขบ้ครบ้ขงค้ำขำกำรจัดกำรและกำรประเมิน
โครงกำรขงต้ำนกำวิทยำเทคโนโลยีสังคม มหำตย์เทคโนโลยีสุรนารี ได้

อำจำรย์ที่ปริกำษำ

.....
(อำจำรย์เรื่ออกำศเอกประ โยชน์ ค้ำส่วตย์)

กรรมกำรสอบ

.....
(อำจำรย์พิรพงษ์ อูขำรตฤต)

.....
(อูขำธิ บุนยหมันไว)

อนุมติให้สรำนิพนธ์เล่มนี้ เป็นส่วนหนึ่ของค้ำหลักสูตรประกำศนีขบ้ครบ้ขงค้ำขำกำรจัดกำรและ
ประเมินโครงกำร

.....
(รองค้ำศตรำจำรย์ทรงพร ทำเจริญห้กค้)

คณบคีสำนกำวิทยำเทคโนโลยีสังคม

วันที่ 20 เดือน ๙ พ.ศ. ๕๕

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
หน้าบทคัดย่อ	ข
หน้าอำนวยการพิมพ์	ค
หน้ากิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ - ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
1. หลักการและเหตุผล	1
2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	2
3. กรอบแนวคิดทฤษฎี	2
4. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ	3
5. วิธีดำเนินการ	3
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง	5
1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ	5
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งชาติ พ.ศ. 2544	6
3. แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	9
4. แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	10
5. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	12
6. หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบชีพชีพโมเดล	13
7. การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและ ชุมชนเมือง	15

บทที่ 3 วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ	16
1. รูปแบบการประเมิน	16
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	19
3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ	20
4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ	22
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล	22
6. การวิเคราะห์ข้อมูล	23
บทที่ 4 ผลการติดตามการประเมินโครงการ	24
1. ผลการประเมินบริบทชุมชน	24
2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม	27
บทที่ 5 สรุป อภิปรายและข้อเสนอแนะ	29
1. สรุป อภิปราย	29
2. ตัวชี้วัดความเข้มแข็งหมู่บ้านในทัศนะของประชาชนพื้นที่เป้าหมาย	31
3. ข้อเสนอแนะ	32
บรรณานุกรม	33
ภาคผนวก	
ก. บร. 1 – บร. 12	34
ข. ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองปลิง พ.ศ. 2544	88
ค. 1 คำบถ 1 ผลิตภัณฑ์ คำบถหนองบัวศาลา	93
ง. ภาพกิจกรรมเวทีประชาคมตำบลหนองบัวศาลา	94
ประวัติผู้เขียน	95

บทที่ 1

บทนำ

1. หลักการและเหตุผล

ประเทศไทยต้องเผชิญกับปัญหาวิกฤตสืบเนื่องมาจากการมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจที่เน้นการผลิตภาคอุตสาหกรรมที่ต้องพึ่งพาเทคโนโลยีวัตถุดิบและทุนจากต่างประเทศแทบทั้งสิ้น ทำให้ฐานทางเศรษฐกิจของประเทศอ่อนแอ ประกอบกับเราสมัครรับระบบการค้าเสรีซึ่งอาศัยความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจเข้าสู่จึงทำให้ประเทศของเราพ่ายแพ้บนเวทีเศรษฐกิจโลกอย่างง่ายดาย ผลของวิกฤตเศรษฐกิจตั้งแต่ปี 2540 เป็นต้นมากระทบถึงสังคมและขยายวงกว้างขึ้นเรื่อย ๆ เริ่มต้นจากสังคมของคนที่ย่ำแย่ ขยายสู่ชนชั้นกลางและถึงสังคมระดับรากหญ้าทั้งโดยตรงและโดยอ้อมอย่างรวดเร็ว และทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยสังคมได้จากปัญหาการว่างงาน ปัญหาความยากจน และปัญหาสุขภาพจิตเป็นต้น

กลุ่มและองค์กรประชาชนที่มีอยู่ทั้งที่เกิดขึ้นอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการในชนบทหรือในชุมชนเมืองนั้น มีหลากหลาย เน้นภาระกิจเฉพาะด้านใดด้านหนึ่ง และ บางส่วนมีสภาพที่อ่อนแอ ไม่สามารถพึ่งตนเองได้ และขาดทิศทางปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสภาพสังคมและการเมืองที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังนั้น การใช้กลยุทธ์การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนระดับฐานรากเพื่อให้หมู่บ้านและชุมชนเมือง คิดเป็นทำเป็นและร่วมแก้ไขปัญหามุมชนด้วยตนเอง อันเป็นการรู้เท่าทันและมีความพร้อมกับการเปลี่ยนแปลง จึงเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นที่ประชาชนต้องเรียนรู้ในสิ่งใหม่ ๆ

ดังนั้น ทางรัฐบาลจึงมีนโยบายเร่งด่วนที่จะแก้ไขปัญหามุมชนของประชาชนในชนบทและชุมชนเมือง โดยมีการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติสำหรับเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามนโยบาย “คิดเองบริหารจัดการกันเอง โดยประชาชน เพื่อประชาชน ในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง” การที่จะให้โครงการนี้ประสบความสำเร็จบรรลุเป้าหมายได้ต้องหากกระบวนการวิจัยชุมชนเพื่อเข้าใจถึงสภาพท้องถิ่นอย่างแท้จริง

2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

- 1) เพื่อต้องการทราบความเข้มแข็งของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 2) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 3) เพื่อต้องการทราบถึงความเป็นอยู่ค้ำชูของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 4) เพื่อต้องการทราบถึงศักยภาพในการบริหารการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 5) เพื่อต้องการแก้ไขปัญหาค่าความยากจนตามแนวนโยบายของรัฐบาล

3. กรอบแนวคิดทฤษฎี

แนวคิดและรูปแบบการประเมินของซีพีของสตัฟเฟิลบีม (Stoffiebeam' CIPP Model) สตัฟเฟิลบีม กล่าวว่า “การประเมินเป็นกระบวนการของการระบุหรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการรวมทั้งการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศที่จะเป็นประโยชน์เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจ โดยมีแนวความคิดพื้นฐานและสตัฟเฟิลบีมได้กำหนดประเด็นที่ประเมินออกเป็น 4 ประเภท ซึ่งเป็นที่มาของการกำหนดชื่อของรูปแบบการประเมินว่า รูปแบบการประเมินแบบซีพี (CIPP Model) ที่มาจากอักษรภาษาอังกฤษของประเด็นที่จะประเมินซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation :C)

เป็นการประเมินก่อนการดำเนินการ โครงการเพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องการดำเนินโครงการ ประเด็นปัญหาและความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I)

2) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาตามความเหมาะสมของความพอเพียงของทรัพยากร อาทิ จำนวนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการของการดำเนินการ โครงการ

3) การประเมินการกระบวนการ (Process Evaluation)

เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไขปรับปรุงให้การดำเนินการช่วงต่อไป มีประสิทธิภาพขึ้น โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน

4) การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation : P)

เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการ รวมทั้งพิจารณาในประเด็นของการอุป เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ

นอกจากนี้ได้นำเสนอประเภทของการตัดสินใจที่สอดคล้องกับประเด็นที่ประเมิน ดังนี้

1) การตัดสินใจเพื่อการวางแผน (Planning Decisions)

เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินสภาพแวดล้อมที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดจุดประสงค์ของโครงการให้สอดคล้องกับแผนการดำเนินการ

2) การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ (Structuring Decision)

เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากปัจจัยเบื้องต้นที่ได้นำมาใช้ในการกำหนดโครงสร้างของแผนงานและขั้นตอนของการดำเนินการของโครงการ

3) การตัดสินใจเพื่อนำโครงการ ไปปฏิบัติ (Implementing Decision)

เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินกระบวนการเพื่อพิจารณาควบคุมการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนและปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

4) การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ (Recycling Decision)

เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้นเพื่อพิจารณา การยุติ ถัดเล็ก หรือปรับขยายโครงการที่จะนำไปใช้ในโอกาสต่อไป

4. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ

1) ได้ทราบถึงความกินคืออยู่ดีในหมู่บ้าน เกี่ยวกับการดำเนินงานและการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

2) ทำให้ทราบถึงสภาพชุมชนทั่วไป โดยอาศัยตัวชี้วัดและความเข้มแข็งของการบริหารเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน

3) ทำให้รู้ถึงปัญหาต่าง ๆ ในหมู่บ้านและความเข้าใจของชาวบ้านที่มีต่อกองทุนหมู่บ้าน

4) ทำให้ ทราบถึงความสามัคคีของชาวบ้าน ในหมู่บ้านและเทคนิคต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการประเมิน โครงการและชุมชนเมือง

5) ได้ทราบความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานและกระบวนการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

5. วิธีการดำเนินงาน

วิธีการดำเนินการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) ศึกษาสภาพการดำเนินงานของกลุ่มหมู่บ้าน

2) ศึกษาเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

3) ใช้แนวคิดและรูปแบบการประเมินของสศฟปีบมาใช้วิเคราะห์และสังเคราะห์ เกิดสาระสนเทศที่มีประโยชน์เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจ

4) เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ การสังเกต ใช้แบบสอบถาม โดยใช้ข้อมูลบางส่วนจากแบบ บร.ต่าง ๆ ที่ได้ทำการเก็บข้อมูลมาแล้ว และอีกบางส่วนทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม เช่น จากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ เป็นแหล่งข้อมูลที่สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้โดยตรงจากกลุ่มเป้าหมายด้วยตนเอง จากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ เป็นแหล่งข้อมูลที่ได้เลือกใช้ข้อมูลที่มีผู้เก็บรวบรวมและสรุปผลไว้แล้ว เช่น กชช2ค , จปฐ , ระเบียบกองทุน , เอกสารที่เกี่ยวกับกองทุน

ข้อมูลที่เก็บรวบรวม จำแนกได้ 2 ลักษณะ คือ ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้เป็นตัวเลขอย่างชัดเจน เป็นข้อมูลที่สามารถนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีทางสถิติ และข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ที่เป็นการบรรยายเกี่ยวกับความคิดเห็น เจตคติ ความเข้าใจ

5) นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้จัดทำสารนิพนธ์ใช้การแจกแจงความถี่และคำนวณหาค่าร้อยละ จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบ บร.ต่าง ๆ

6) นำผลการประเมินที่ได้มาเรียบเรียงตามรูปแบบของสารนิพนธ์

บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ความนำ

สารนิพนธ์ในบทนี้ จะกล่าวถึงเอกสารที่เกี่ยวข้องที่นำมาใช้เป็นแนวทาง และเป็นข้อมูลในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านหนองปลิงหมู่ 3 โดยจะกล่าวเป็นข้อ ๆ ดังนี้

1. นโยบายหลักการ วัตถุประสงค์ และ ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1.1 นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติของรัฐบาล ซึ่งมี พ.ศ.ท.คร.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี ถือเป็นนโยบายที่สำคัญยิ่งในการต่อสู้กับปัญหาความยากจนของประชาชน เพื่อเป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านการเรียนรู้ การสร้างความคิดริเริ่มและแก้ไขปัญหา และเสริมสร้างศักยภาพทั้งด้านเศรษฐกิจของประชาชน ในหมู่บ้านและชุมชนเมือง และพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบบริหารจัดการการเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1.2 หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

นโยบายดังกล่าวจะประสบความสำเร็จได้ควรประกอบด้วยหลักสำคัญ 4 ประการคือ

- 1) ความพร้อม ความสนใจ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 2) ความพร้อมของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านทั้งในด้านความรู้และประสบการณ์ในการบริหารจัดการกองทุน
- 3) ความพร้อมของระบบตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุน โดยสมาชิก
- 4) ความพร้อมของการบริหารจัดการที่สอดคล้องที่เกื้อกูลกันระหว่างกองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง กับกองทุนอื่น ๆ ที่หน่วยงานราชการจัดสร้างขึ้นในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

1.3 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีดังนี้

- 1) เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ หรือลดรายจ่ายบรรเทาเหตุฉุกเฉิน
- 2) ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้าน และชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินทุนของตนเอง
- 3) เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในการเรียนรู้และสร้างพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพและส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้าน และชุมชนเมือง
- 4) กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับรากฐานของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันของเศรษฐกิจในระดับฐานรากและสังคมของประเทศในอนาคต
- 5) เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

1.4 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีระเบียบที่เกี่ยวข้องดังนี้

- 1) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544
- 2) ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากประกาศในราชกิจจานุเบกษา
- 3) ให้ประธานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติรักษาตามระเบียบนี้

2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สำหรับเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอีกทั้งเพื่อในท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินกองทุนของตนเอง เพื่อสร้างศักยภาพความเข้มแข็งเพื่อให้การดำเนินงานตามนโยบายเร่งด่วน จึงได้จัดทำระเบียบกองทุนขึ้นมาเพื่อให้ประชาชนทำความเข้าใจโดยอาศัยอำนาจตามแห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ประกอบไปด้วย 2 หมวด

2.1 หมวด 1 คณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ” โดยมีชื่อย่อว่า กทม. ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมายให้เป็นคณะกรรมการ โฆษกกรรมการแต่งตั้งกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ จำนวนไม่เกิน 3 คน ให้มีที่ปรึกษาคณะกรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง โดยคำแนะนำของคณะกรรมการจำนวนอย่างน้อย 3 คนแต่ไม่เกิน 7 คน กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระ หรือในกรณีที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มขึ้นในระหว่างที่กรรมการซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วยังมีวาระอยู่ในตำแหน่ง วาระพ้นจากตำแหน่งตามวาระกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- 1) ตาย
- 2) ลาออก
- 3) เป็นบุคคลล้มละลาย
- 4) คณะรัฐมนตรีมีมติให้พ้นจากตำแหน่ง
- 5) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- 6) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก

ในการประชุมของคณะกรรมการ ต้องมีกรรมการมาประชุม ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุมและในการประชุมคราวใด ที่ประธานกรรมการไม่ประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานกรรมการผู้มีอาวุโสตามลำดับ

การวินิจฉัยชี้ขาดที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมากกรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเป็นเสียงชี้ขาด คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

- 1) กำหนดนโยบายการจัดตั้งและแนวทางการบริหารกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง และกองทุน
- 2) กำหนดแผนการจัดหาเงินทุนหมู่บ้านและแผนการจัดสรรให้แก่กองทุน
- 3) จัดทำร่างกฎหมายเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองและแผนการจัดสรรให้แก่กองทุน
- 4) กำหนดแผนงาน และออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศในการจัดตั้งและแนวทางการบริหารงานกองทุน

5) ออกระเบียบเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน จัดหาและจัดสรรผลประโยชน์ของกองทุน

6) ออกระเบียบเกี่ยวกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและการบริหารกองทุน

7) แต่งตั้งคณะกรรมการ คณะทำงาน เพื่อดำเนินการตามระเบียบนี้

8) ออกระเบียบ คำสั่ง และประกาศอื่น ๆ เพื่อปฏิบัติการตามระเบียบนี้

9) เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานสำนักงาน อาจมีคำสั่งให้ราชการ ไปช่วยปฏิบัติงานเป็นเจ้าหน้าที่ของสำนักงานได้

10) รายงานผลการดำเนินงานปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งฐานะการเงินของกองทุนให้คณะกรรมการอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

11) ปฏิบัติหน้าที่อื่น หรือ ตามที่กฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการหรือตามที่คณะกรรมการรัฐมนตรีมอบหมาย

2.2 หมวด 2 สำนักคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

สำนักคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติในสำนักเลขาธิการนาชกรัฐมนตรี โดยมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

1) ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการและคณะกรรมการ

2) ปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการที่ปรึกษาคณะกรรมการและคณะกรรมการ

3) ศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะกรรมการและของกองทุน

4) ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชน ได้ทราบถึงการจัดตั้ง นโยบาย และแนวทางการบริหารกองทุน

5) ดำเนินการและประสานงานกับส่วนราชการและองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดตั้งกองทุน และแนวทางการบริหารกองทุน

6) จัดให้มีหรือสนับสนุนให้มีการประชุมชี้แจงและฝึกอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกองทุน

7) พิจารณาเสนอความคิดเห็นต่อคณะกรรมการในการพิจารณาแผนการบริหารและจัดการกองทุน

8) ให้การสนับสนุนปรึกษาหารือและข้อเสนอแนะแก่คณะกรรมการที่เกี่ยวกับนโยบาย
ระเบียบ

9) คำแนะนำหรือมอบหมายให้หน่วยงานอื่น ๆ คำแนะนำให้ ส่วนที่เกี่ยวข้องกับกองทุน

10) รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของสำนักงานเสนอต่อคณะกรรมการ

11) คำแนะนำอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

3. แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านหนองปลิงหมู่ 3 มีการเรียกประชุมโดยผู้ใหญ่บ้าน เรียกประชุมตัวแทนแต่ละครัวเรือน เพื่อทำการเปิดเวทีชาวบ้านในการดำเนินการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน โดยมีกรรมการสนับสนุนจากอำเภอ เป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำให้ความช่วยเหลือ

3.1 ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองปลิง หมู่ 3 มีดังนี้

3.1.1 ที่ตั้งกองทุนหมู่บ้าน ที่วัดหนองปลิง ต.หนองบัวศาลา อ.เมือง จ.นครราชสีมา

3.1.2 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุน

- เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนให้แก่สมาชิก
- เพื่อส่งเสริมออมทรัพย์ด้วยวิธีการถือหุ้น การฝากเงินสั่งจะการเงิน รับฝาก
- เพื่อให้บริการเงินกู้แก่สมาชิก

3.1.3 คุณสมบัติของสมาชิก

1) เป็นผู้ที่ทำนากหรือพักอาศัยอยู่ในหมู่บ้านหนองปลิง หมู่ 3 โดยมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านอย่างน้อย 2 ปีขึ้นไป

2) เป็นผู้มิมีนิสัยอันดีงาม มีความรู้ ความเข้าใจ เห็นชอบด้วยหลักการของกองทุน และสนใจที่จะเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมของกองทุน

3) เป็นผู้พร้อมที่จะปฏิบัติตามระเบียบของกองทุน

4) เป็นผู้ที่คณะกรรมการ ได้มีมติเห็นชอบให้เข้าเป็นสมาชิก

5) อดทน เสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ของกองทุนเป็นที่สำคัญ

6) มีเงินฝากเป็นสั่งจะและถือหุ้นอย่างน้อยหนึ่งหุ้นแต่ไม่เกิน 500 หุ้น

7) มีอายุ 20 ปีขึ้นไป

3.2 คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจหน้าที่ดังนี้

- 1) บริหารจัดการกองทุน ตรวจสอบกำกับดูแลจัดสรรผลประโยชน์ของเงินกองทุน
- 2) ออกระเบียบข้อบังคับหรือหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการบริหารกองทุน
- 3) รับสมาชิกและจัดทำทะเบียนสมาชิก
- 4) ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการกองทุนกำหนดหรือมอบหมาย
- 5) พิจารณาเงินกู้ตามระเบียบหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด

คณะกรรมการกองทุนมีวาระดำรงตำแหน่งคราวละ 2 ปี แต่ในกรณีที่กรรมการกองทุนพ้นจากตำแหน่งตามวาระให้คณะกรรมการกองทุนซึ่งพ้นตำแหน่งตามวาระแต่กรรมการที่พ้นจากตำแหน่งตามวาระอาจได้รับคัดเลือกได้ แต่จะดำรงตำแหน่งเกิน 2 วาระ ติดต่อกันไม่ได้ นอกจากพ้นจากตำแหน่งหรือกรรมการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- 1) ตาย
- 2) ลาออก
- 3) คณะกรรมการกองทุนมีมติให้ออกด้วยคะแนนเสียงเกินกว่าสองในสามของจำนวนกรรมการ กองทุนทั้งหมดเท่าที่มีอยู่
- 4) ที่ประชุมสมาชิกมีมติให้ออกด้วยคะแนนเสียงเกินกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิก
- 5) มีลักษณะต้องห้ามตามที่ระเบียบกองทุนแห่งชาติกำหนดไว้
- 6) คณะกรรมการให้ออก เนื่องจากมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าขาดคุณสมบัติ

4. แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

เมื่อดำเนินการเลือกคณะกรรมการกองทุนแล้ว คณะกรรมการกองทุนและประชาชนร่วมกันจัดระเบียบข้อบังคับ หลักเกณฑ์ และวิธีการ สามารถขอรับการจัดสรรเงินจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยมีขั้นตอนดังนี้

4.1 การขอขึ้นทะเบียนกองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

- 1) จัดทำแบบขอขึ้นทะเบียนตามแบบ กทบ.2 ซึ่งขอรับแบบ กทบ.2 จากคณะอนุกรรมการสนับสนุน

2) ยื่นแบบคำขอขึ้นทะเบียนกับธนาคารออมสินหรือธนาคารเพื่อการเกษตรพร้อมเอกสารที่เกี่ยวข้อง คือ ระเบียบ ข้อบังคับกองทุน

3) ขอเปิดบัญชีกับธนาคาร

4.2 การประเมินความพร้อมของกองทุน

คณะกรรมการกองทุนร่วมกับสมาชิกต้องมีการเตรียมความพร้อมตามแนวทางดังนี้

1) โดยร่วมมือและช่วยเหลือกันเองในหมู่บ้าน

2) ขอความช่วยเหลือจากกองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนชุมชนเมืองที่ผ่านการประเมินความพร้อมแล้ว

3) ขอความช่วยเหลือจากคณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอจังหวัด

4) การผสมผสานทั้ง 3 แนวทาง

5) สร้างกระบวนการเรียนรู้ ร่วมกันในหมู่บ้านหรือชุมชน

6) สนับสนุนความรู้ด้านวิชาการและจัดการแก่คณะกรรมการกองทุน

เมื่อกองทุนมีความพร้อมและคณะกรรมการกองทุนแจ้งคณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอเพื่อมาตรวจสอบและรายงานคณะกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัด จะทำให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติจะ โอนเงินเข้ากองทุน เพื่อได้รับรายงานจากคณะกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัดเพื่อให้การคณะกรรมการกองทุนแห่งชาติอนุมัติเงินจัดสรรตามผลการประเมินความพร้อมแล้วจะแจ้งให้กองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองทราบให้เป็นติดต่อธนาคารเพื่อนำหลักฐานการรับเงิน จัดสรร โดยมีเอกสารดังนี้

1) สมุดเงินฝากของกองทุน

2) มติที่ประชุม ซึ่งเห็นชอบและมอบหมายให้คณะกรรมการกองทุนเป็นผู้อำนาจในการทำนิติกรรมสัญญาเกี่ยวกับธนาคารแล้วคณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอร่วมกับกองทุนหมู่บ้านจะประเมินความพร้อมในเรื่องต่าง ๆ ดังกล่าว

3) การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน

4) คุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน

5) ความรู้ ประสบการณ์ และความมั่นใจการบริหารกองทุนของคณะกรรมการกองทุน

6) ระเบียบข้อบังคับในการดำเนินการกองทุน

- 7) การมีส่วนร่วมของชาวบ้านหรือสมาชิกในการจัดการกองทุน
- 8) การปฏิบัติของสมาชิกตามระเบียบและข้อบังคับของกองทุน
- 9) การเปิดบัญชีเงินฝากของกองทุน

5. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

เมื่อดำเนินการเลือกคณะกรรมการกองทุนแล้ว คณะกรรมการกองทุนและประชาชนร่วมกันจัดทำระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์ วิธีการบริหารกองทุน โดยระเบียบกองทุนจะมีวิธีการพิจารณาเงินกู้ให้กับผู้กู้ นั่น คตามระเบียบกองทุนแห่งชาติ ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

- 1) คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจในการอนุมัติเงินกู้ รายหนึ่ง ไม่เกินจำนวนสองหมื่นบาท หากเกินต้องสมาชิกพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาด และต้องมีหลักทรัพย์ค้ำประกัน
 - 2) คณะกรรมการกองทุนมีมติอนุมัติเงินกู้ยืมตามคำขอตังหมดหรือบางส่วนให้บันทึกความเห็นในแบบขอกู้ยืมเงินพร้อมทั้งส่งสำเนาแบบคำขอกู้ยืมเงินตลอดจนเงื่อนไขและรายละเอียดในการอนุมัติเงินกู้ให้ผู้ขอกู้ และธนาคารทราบ
 - 3) คณะกรรมการแต่งตั้งผู้แทนกรรมการกองทุนอย่างน้อย 2 คน เป็นผู้แทนคณะกรรมการกองทุนในการทำสัญญากู้ยืมเงินกับผู้ขอกู้ที่ได้รับอนุมัติเงินกู้และให้ผู้ที่ได้รับอนุมัติเงินกู้เปิดบัญชีออมทรัพย์ธนาคาร และแจ้งหมายเลขบัญชีออมทรัพย์ให้คณะกรรมการกองทุนรับทราบโดยเร็ว
 - 4) คณะกรรมการกองทุนอาจเรียกหลักประกันเงินกู้ ไม่ว่าจะ เป็นบุคคลหรือทรัพย์สินตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด
 - 5) คณะกรรมการกองทุนกำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนเงินฝากและเงินกู้เป็นอัตราที่แน่นอนตามความเห็นชอบที่ประชุมสมาชิกและเปิดเผย
 - 6) ระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความเหมาะสมแห่งสัญญาเงินกู้ และรอบการชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ย โดยให้เสร็จสิ้นภายในกำหนดระยะเวลา
- เกณฑ์พิจารณาเงินกู้สำหรับกองทุนหมู่บ้านหนองปลิง หมู่ 2 จะให้เงินกู้กับสมาชิก โดยสมาชิกสามารถยื่นขอกู้ไปใช้กับกิจกรรมดังต่อไปนี้

- 1) การพัฒนาอาชีพ
- 2) การสร้างงาน

3) การสร้างหรือเพิ่มรายได้

วงเงินที่ให้กู้ยืมนี้ไม่เกิน 20,000 บาท ในกรณีที่สมาชิกขอกู้เกินกว่าสองหมื่นบาทจะต้องเรียกสมาชิกประชุมอนุมัติ สมาชิกต้องคำนึงงานของกู้ให้บรรลุวัตถุประสงค์และทำสัญญาไว้กับคณะกรรมการ โดยมีหลักค้ำประกันเงินกู้ ผู้กู้ต้องชำระเงินคืนภายใน 1 ปี โดยเสียดอกเบี้ยร้อยละ 12 บาท/ปี

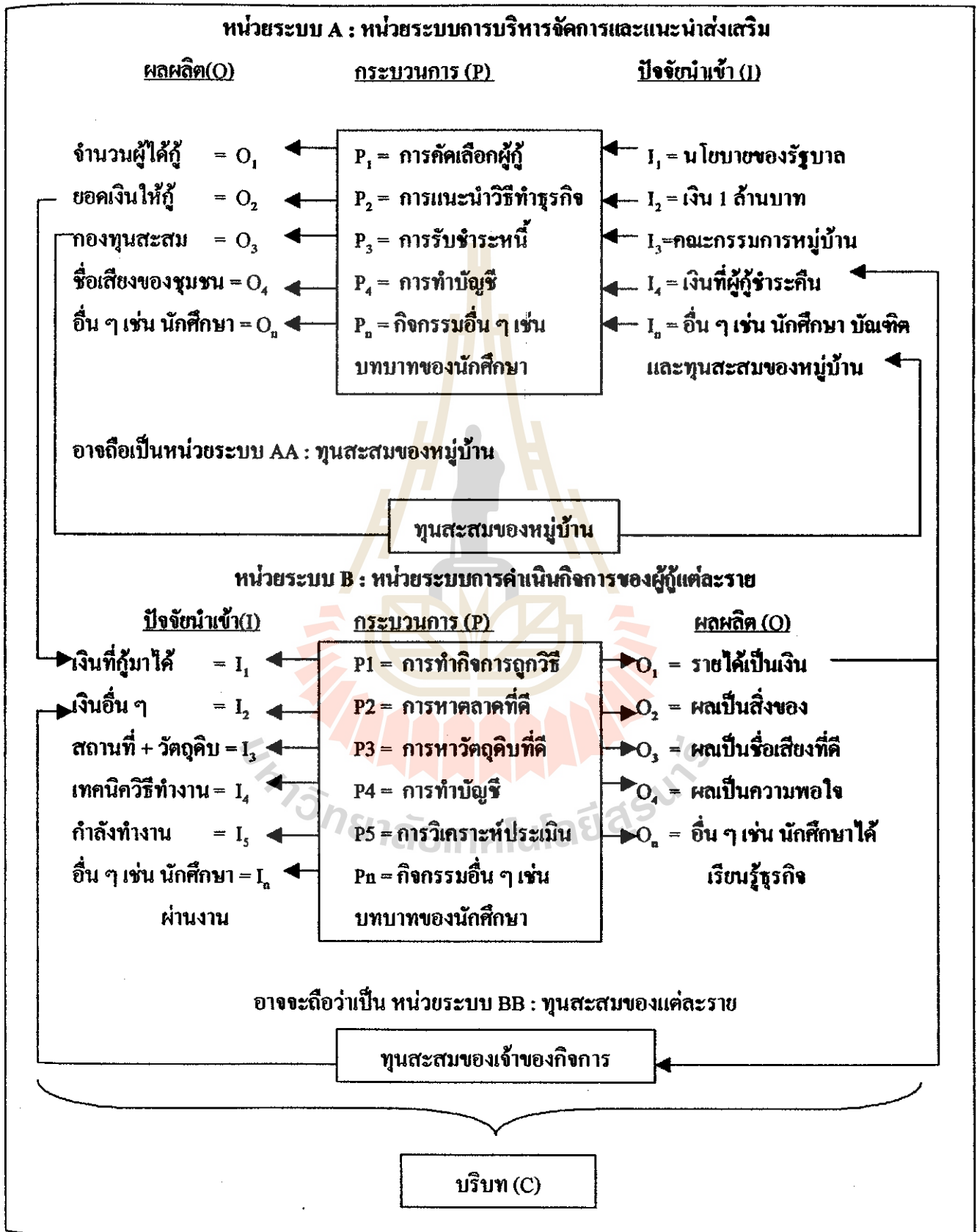
6. หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบชีพท์โมเดล

หลักการประเมิน โครงการรูปแบบการประเมินแบบชีพท์โมเดลหรือค้นแบบทางความคิดที่ผู้จัดทำสารนิพนธ์ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านหนองปลิง หมู่ 3 ต.หนองบัวศาลา อ.เมือง จ.นครราชสีมา ครั้งนี้ ได้แก่ ค้นแบบทางความคิดเชิงระบบที่เรียกว่า “CIPP Model” ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ประกาศนียบัตรการจัดการและการประเมิน โครงการ โดยที่อักษรมีความหมายดังนี้

- C ย่อมาจาก Context คือ บริบทของหน่วยระบบ
- I ย่อมาจาก Input คือ ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ
- P ย่อมาจาก Process คือ กระบวนการของหน่วยระบบ
- P ย่อมาจาก Product คือ ผลผลิตของหน่วยระบบ

แผนภาพข้างล่างนี้ แสดงองค์ประกอบภายในของกองทุนหมู่บ้านในรูปแบบของ “ชีพท์โมเดล (CIPP Model)” ซึ่งมีส่วนประกอบดังแสดงในรูปที่ 2.1

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

รูปที่ 2.1 แผนภูมিরะบบการทำงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

7. การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นโครงการพัฒนาต่อเนื่องจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ทำให้เกิดการบริหารการจัดการกองทุนอย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนากองทุนไปสู่ความสำเร็จ ความเข้มแข็งด้านสังคม และ เศรษฐกิจ สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จึงให้มีการสนับสนุนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารกองทุนหมู่บ้านโดยจัดสรรเงินทุนประมาณ 476 ล้านบาท ให้แก่บัณฑิตเพื่อการหลักสูตรการจัดการและการประเมินโครงการโดยมีบัณฑิตว่างงานทั้งหมดจำนวน 74,881 คน โดยหลักสูตรนี้เป็นศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติจริงในพื้นที่หมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยกำหนดให้นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นกิจกรรมหลักทำให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ แก่ผู้จบการศึกษาระดับปริญญาตรีและยกระดับการศึกษาควบคู่กับการปฏิบัติงานในพื้นที่จึงจัดทำหลักสูตรโดยจะเน้นเนื้อหาหลักสูตรทางด้านการบริหารจัดการ การเงิน และการบัญชี การจัดทำโครงการวิเคราะห์โครงการ การวิจัยและการประเมินโครงการออกแบบผลิตภัณฑ์ และตลาด รวมถึงการประเมินผลและการพัฒนาชุมชนที่ใช้ในการวิจัยเป็นเครื่องมือ โดยผู้สำเร็จการศึกษาจะได้รับประกาศนียบัตรบัณฑิตและสามารถนำประกาศนียบัตร ไปใช้เป็นหน่วยกิตสะสมในการศึกษาต่อระดับปริญญาโทได้

บทที่ 3 วิธีการดำเนินการ

ความนำ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ เป็นการศึกษารายกรณีเฉพาะหมู่บ้านหนองปลิง หมู่ 3 ซึ่งผู้จัดทำสารนิพนธ์ได้เข้าปฏิบัติงานตั้งแต่เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2544 ในโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยมีวิธีดำเนินการประเมินดังนี้

1. รูปแบบการประเมิน

แนวคิดและรูปแบบการประเมิน มีอยู่อย่างหลากหลายรูปแบบตามแนวความคิดของผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินแต่ละบุคคลที่ได้นำเสนอแนวคิด โดยการเชื่อมโยงความคิดกับประสบการณ์ของตนเอง ดังนั้น การเลือกรูปแบบการประเมินเพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการประเมินโครงการ ควรจะได้มีการพิจารณาความเหมาะสม หรือความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและจุดประสงค์ของโครงการที่จะประเมินและจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องพบว่า ผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมิน ได้จำแนกรูปแบบการประเมินตามจุดประสงค์ของการนำไปใช้เป็น 3 รูปแบบ ดังนี้

1.1 รูปแบบการประเมินที่เน้นจุดมุ่งหมาย (Objective Base Evaluation Model)

เป็นรูปแบบการประเมินที่เน้นการตรวจสอบที่คาดหวังว่าจะเกิดขึ้นหรือไม่ โดยตรวจสอบผลที่ระบุไว้ในจุดมุ่งหมายกับผลที่เกิดจากการปฏิบัติงาน โครงการว่าบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินที่นำเสนอแนวคิดในรูปแบบนี้ ได้แก่ ไทเลอร์ ครอนบาค และเลริกแพตทริก เป็นต้น

1.2 รูปแบบการประเมินเพื่อการตัดสินใจ (Decision Oriented Evaluation Model)

เป็นรูปแบบการประเมินที่มีหลักการของการประเมินที่เป็นระบบ โดยมีการกำหนดขั้นตอนในการดำเนินการ ที่จะทำให้ได้สารสนเทศเพื่อที่จะนำไปใช้ประกอบการพิจารณาการตัดสินใจที่เหมาะสม ซึ่งผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินที่นำเสนอแนวคิดในรูปแบบนี้ ได้แก่ สคัทฟีลด์ อีลกิน เป็นต้น

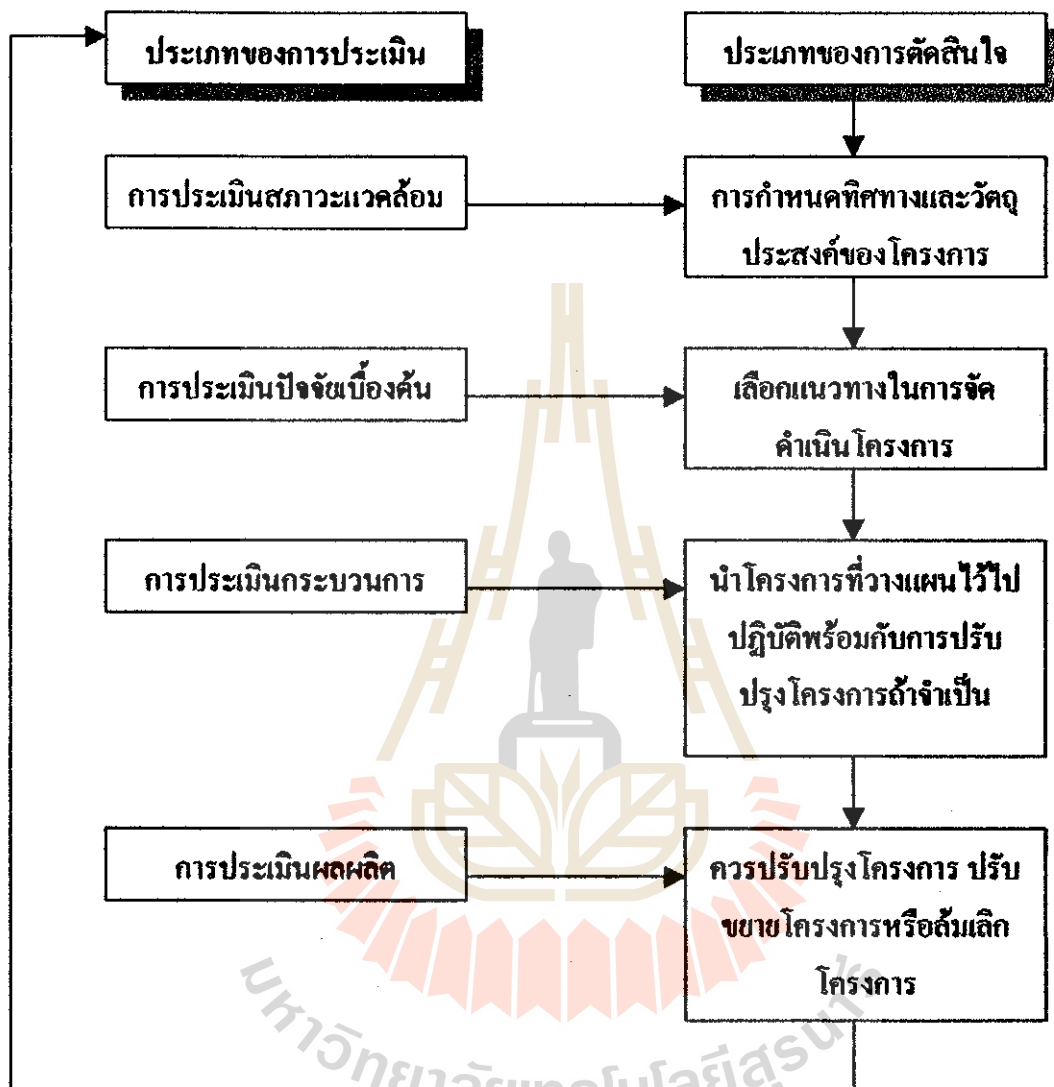
1.3 รูปแบบการประเมินเพื่อการตัดสินคุณค่า (Value-Oriented Evaluation)

เป็นรูปแบบการประเมินที่มีหลักการว่า การประเมินเป็นการกำหนดคุณค่า หรือศรัทธาของสิ่งที่ได้รับการประเมิน รวมทั้งการให้ความสำคัญกับผลผลิตทั้งหมดของโครงการ โดยใช้กระบวนการประเมินที่เป็นระบบ ผสานกับวิธีการแบบธรรมชาติ (Naturalistic Approach) ซึ่งผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินที่นำเสนอรูปแบบนี้ ได้แก่ สคริทเวน สเตก โพรวัส เป็นต้น

สำหรับการประเมิน โครงการครั้งนี้ได้ใช้รูปแบบการประเมินแบบจิปท์ (CIPP Model) ซึ่งเป็นรูปแบบการประเมินเพื่อการตัดสินใจ

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ “สรุปความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินกับการตัดสินใจในแบบจำลองจิปท์” ดังแผนภูมิในรูปที่ 3.1

รูปที่ 3.1 แผนภูมิความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินกับการตัดสินใจในแบบจำลองชีพ

รูปแบบการประเมินแบบชีพที่มาจากอักษรภาษาอังกฤษตัวแรกของประเด็นที่จะประเมินซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินก่อนการดำเนินการโครงการเพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ ประเด็นปัญหา และความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ

2) การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I) เป็นการประเมิน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของความพร้อมของทรัพยากร อาทิ จำนวนคน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการของการดำเนินการโครงการ

3) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) เป็นการประเมิน เพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการ ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไขปรับปรุง ให้ดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน

4) การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการชูป เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร (Population) ที่ใช้ในการวิจัยมีความหมายว่า กลุ่มทั้งหมดของสิ่งที่ต้องการศึกษาวิจัย ซึ่งอาจเป็นบุคคล กลุ่มบุคคล องค์กร หน่วยงานปกครอง เช่น จังหวัด อำเภอ เป็นต้น หรืออาจเป็นสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ หรือเป็นสิ่งไม่มีชีวิต เช่น วัตถุ หิน แร่ธาตุต่าง ๆ ก็ได้ ซึ่งมีลักษณะที่ผู้วิจัยสามารถมองเห็นและรับรู้ได้ ประชากรของการวิจัยจะมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังกล่าวข้างต้นขึ้นอยู่กับเรื่องที่คุณวิจัยต้องการศึกษาและวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นสำคัญเนื่องจากประชากรที่ใช้สำหรับการวิจัยมีหลายลักษณะเพื่อความสะดวกจึงจัดแบ่งประชากรของการวิจัยออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1) ประชากรแบบจำกัด คือ ประชากรที่ผู้วิจัยสามารถเจนนับจำนวนประชากรได้ทั้งหมดว่ามีจำนวนที่แน่นอนเป็นเท่าใด

2) ประชากรแบบไม่จำกัด คือ ประชากรที่ผู้วิจัยไม่สามารถเจนนับจำนวนประชากรออกมาได้ทั้งหมดว่ามีอยู่เป็นจำนวนที่แท้จริงเป็นเท่าใด

2.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample or Sampling Group) ในการวิจัยหมายถึง กลุ่มที่ถูกเลือกจากประชากรขึ้นมาเป็นตัวอย่างเพื่อใช้เป็นตัวแทนของประชากรในการศึกษาดังนั้นกลุ่มตัวอย่าง คือ ตัวแทนของ

ประชากรที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการศึกษา ผลการศึกษาที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง ย่อมเป็นผลการศึกษาจากประชากรด้วยเช่นกัน

สำหรับการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน กรณีศึกษา บ้านหนองปลิงหมู่ 3 ผู้จัดทำสารนิพนธ์ได้ใช้ประชากรในการประเมิน คือ ชาวบ้านที่มีทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในหมู่บ้านหนองปลิงหมู่ 3 มาแล้ว ไม่น้อยกว่า 6 เดือนก่อนการจัดตั้งกองทุน ซึ่งมีจำนวน 217 ครัวเรือน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการประเมิน ได้จากการสุ่มตัวอย่างจากชาวบ้านทั้งที่เป็นสมาชิกกองทุน และไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุนและคณะกรรมการกองทุนจำนวนร้อยละ 50 ของครัวเรือนทั้งหมด

3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ

ตัวแปร (Variable) คือ สิ่งที่ผู้วิจัยศึกษาเพื่อหาคำตอบนั้น อาจมีค่าคงที่หรือแปรเปลี่ยนค่าไปขึ้นอยู่กับคุณลักษณะและ โครงสร้างของสิ่งที่ผู้วิจัยกำลังศึกษา เช่น รายได้ การศึกษา ระดับความพึงพอใจ ผลสัมฤทธิ์

ตัวชี้วัด (Indicators) คือ ข้อความที่แสดงหรือระบุประเด็นที่ต้องการประเมินหรือตัวแปรที่ต้องการศึกษานั้น จะบรรลุผลสำเร็จตามเกณฑ์นั้น จะมีสภาพหรือคุณลักษณะที่ค่อนข้างเป็นรูปธรรมอย่างไร ซึ่งตัวชี้วัดจะมีทั้งในส่วนที่แสดงลักษณะในเชิงปริมาณและในส่วนที่แสดงในเชิงคุณภาพ

จากกรอบความคิดทฤษฎีที่ใช้ในการประเมิน โครงการครั้งนี้ ได้กำหนดให้ใช้รูปแบบการประเมินแบบซิพท์โมเดล ซึ่งได้นำเสนอไว้ในรูปของแผนผังที่ 1 ในบทที่ 1 ซึ่งประกอบไปด้วย 2 หน่วยระบบคือ

- 1) หน่วยระบบ A หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้
- 2) หน่วยระบบ B หน่วยระบบการดำเนินงานกิจการของผู้ดูแลราย

ดังนั้น ในการกำหนดตัวชี้วัดเพื่อที่จะประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านจึงเป็นไปตามกรอบความคิดทฤษฎีที่กล่าวมาแล้ว ซึ่งผู้จัดทำจะได้นำเอาหน่วยระบบ A มากำหนดตัวชี้วัดได้ ดังนี้

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ A

หน่วยระบบ A คือหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้ ประกอบไปด้วยตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวด คือ

3.1 ตัวชี้วัดบริบท (Context Indicator) ประกอบไปด้วยตัวแปรตาม บร. 1 ดังต่อไปนี้

- 1) ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน
- 2) สภาพปัจจุบัน
- 3) ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้าน
- 4) ด้านวัฒนธรรม

3.2 ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า (Input Indicator) ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- 1) นโยบายของรัฐบาลด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น
- 2) เงิน 1 ล้านบาท
- 3) คณะกรรมการหมู่บ้าน
- 4) เงินที่ผู้กู้ชำระคืน
- 5) ผู้สมัครขอกู้

3.3 ตัวชี้วัดกระบวนการ (Process Indicator) ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- 1) การคัดเลือกผู้กู้
- 2) การแนะนำวิธีทำธุรกิจ
- 3) การรับชำระหนี้
- 4) การทำบัญชี
- 5) การช่วยเหลือตลาด

3.4 ตัวชี้วัดผลผลิต (Product Indicator) แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

3.4.1 ผลโดยตรง ได้แก่

- 1) จำนวนผู้กู้
- 2) ยอดเงินให้กู้

3.4.2 ผลกระทบ โดยตรง ได้แก่

- 1) จำนวนผู้ที่ได้
- 2) จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้าน
- 3) การขยายกิจการของผู้กู้
- 4) การเกิดกิจการใหม่ ๆ ขึ้นในท้องถิ่น

3.4.3 ผลกระทบทางอ้อม ได้แก่

- 1) กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพและความเข้มแข็ง
- 2) ท้องถิ่นมีเครือข่ายการเรียนรู้
- 3) ท้องถิ่นมีเครือข่ายการตลาด

4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านครั้งนี้ ได้แก่ แบบรายงานต่าง ๆ หรือแบบ บร. ที่กำหนดโดยกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ประกอบด้วยแบบ บร.1-บร.12 ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- 1) แบบรายงาน บร.1 (แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน)
- 2) แบบรายงาน บร.2 (แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน)
- 3) แบบรายงาน บร.3 (แบบรายงานความรู้ ความเข้าใจ ทักษะคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้าน)
- 4) แบบรายงาน บร.4 (แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน)
- 5) แบบรายงาน บร.5 (แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน)
- 6) แบบรายงาน บร.6 (แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้าน)
- 7) แบบรายงาน บร.7 (แบบรายงานผลการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน

ในทัศนะของประชาชน)

- 8) แบบรายงาน บร.8 (โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์)
- 9) แบบรายงาน บร.9 (แบบบันทึกการสัมภาษณ์)
- 10) แบบรายงาน บร.10 (แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน)
- 11) แบบรายงาน บร.11 (แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี)
- 12) แบบรายงาน บร.12 (การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน)

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการประเมิน โครงการครั้งนี้ ผู้จัดทำสารนิพนธ์ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้เครื่องมือต่าง ๆ ตามข้อ 4 โดยวิธีการดังนี้

- 1) การสังเกตและบันทึก เป็นการสังเกตและบันทึกเกี่ยวกับสภาพทั่วไปด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้าน ตลอดจนการสังเกตและบันทึกขณะร่วมกิจกรรม ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม
- 2) การสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ตัวแทนกลุ่ม ตลอดจนรายบุคคลในหมู่บ้าน โดยใช้ บร.ต่าง ๆ
- 3) การจัดประชุมเวทีชาวบ้าน

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการประเมินครั้งนี้ผู้จัดทำสารนิพนธ์ได้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล 2 ประเภท คือ

- 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของตัวเลข โดยนำข้อมูลที่ได้อามาแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ
- 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของข้อความที่เขียนบรรยายความคิดเห็นในประเด็นที่กำหนดแล้วสรุปผล โดยการประมวลความคิดเห็นเป็นข้อความที่จะนำไปใช้อธิบายประเด็นที่ต้องการ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ติดตามการประเมินโครงการ

ความนำ

สารนิพนธ์ บทที่ 4 เป็นผลการวิเคราะห์ติดตามการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านหนองปลิง หมู่ 3 ต.หนองบัวศาลา อ.เมือง จ.นครราชสีมา ประกอบด้วยรายการรายงานข้อมูลที่ได้ตามกรอบความคิด ทฤษฎี ซิปป์โมเดล (CIPP Model) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ผลการประเมินบริบทชุมชน

1. บริบทระดับประเทศ

1.1 ประเทศไทยนั้นถือว่าเป็นประเทศที่กำลังพัฒนา เป็นแหล่งผลิตอาหารของโลก ประชากรโดยรวมมีอาชีพเกษตรกรรม ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับสภาพดินฟ้าอากาศ หากฝนฟ้าดีก็จะทำให้ผลิตผลทางการเกษตรมีมาก หากสภาพดินฟ้าอากาศไม่ดี ผลผลิตทางการเกษตรก็น้อย และนี่เองเป็นปัจจัยที่ทำให้ประชากรชาวนาได้ ไม่มีงานทำ ครบถ้วนข้ามหากมีมากเกินไป ผลผลิตล้นตลาดราคาก็ตก จึงทำให้ประชากรเกษตรซึ่งมีเป็นจำนวนมากในประเทศไทยขาดทุน และสินค้าก็เน่าเสียทำให้ส่งผลกระทบต่อมายังเศรษฐกิจระดับประเทศ

1.2 จากข้อ 1.1 จึงทำให้รัฐบาลเล็งเห็นผลกระทบดังกล่าว จึงได้มีนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) เพื่อให้ชุมชนหรือกลุ่มเกษตรกรได้มีเงินทุนในการพัฒนาสินค้าการเกษตรที่มีอยู่ไม่ให้นำเสีย และเพิ่มมูลค่าของสินค้าเกษตรธรรมดาให้มีรูปลักษณะใหม่ และได้ราคาสูงขึ้น ทำให้เศรษฐกิจของประเทศดีขึ้น

1.3 เนื่องจากการแปรรูปสินค้าทางการเกษตรและการพัฒนาสินค้าอยู่ตลอดเวลา ให้มีลักษณะเฉพาะ สภาพะการขาดดุลการค้าของประเทศก็ลดน้อยลง เพราะผู้บริโภคหันมาใช้สินค้าภายใน

ประเทศมากขึ้น เนื่องจากได้มาตรฐาน ราคาถูก มีคุณภาพดี และใช้วัสดุภายในประเทศไม่ต้องพึ่งพิงหรือซื้อจากนอกประเทศ

1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบันมีประชากรมากขึ้น และการแข่งขันที่สูงขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการทำงาน การเกษตร และการตลาด ฯลฯ จึงเป็นผลให้เราต้องเร่งรีบตลอดเวลา ยึดติดกับวัตถุและความหุงเพื่อ ต่อเมื่อเศรษฐกิจของประเทศถึงจุดตกต่ำ จึงทำให้ได้กลับมาข้อนพิจารณาถึงสิ่งที่เคยผิดพลาดมา จึงทำให้เรารู้ข้อบกพร่องและหันกลับมาพึ่งพาตนเองให้มากที่สุดเพื่อความอยู่รอดของคนและประเทศชาติ

1.5 ประชากรไทยมีหนี้สินตั้งแต่แรกเกิดคนละ 70,000 บาท โดยหารเฉลี่ยจากหนี้ของประเทศที่ไปกู้ IMF มา ส่งผลให้เกิดความเดือดร้อนระดับชาติ เกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจภายในและภายนอกประเทศตั้งแต่ขนาดใหญ จนถึง ขนาดเล็ก คนตกงาน ไม่มีรายได้ ต้องกู้หนี้ยืมสินมาใช้จ่ายขาดกำลังใจในการดำเนินชีวิต

1.6 จากความเดือดร้อนของประชากรที่ต้องตกงาน เป็นหนี้จึงทำให้ในบางชุมชนต้องอพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามายังเมืองอุตสาหกรรม หรือตลาดแรงงานมากขึ้น ทำให้คนชนและค้กอยู่บ้านตามลำพัง หมู่บ้านหรือชุมชนนั้น ๆ ก็อ่อนแอ เนื่องจากวัยแรงงานดังกล่าวอพยพย้ายไปถิ่นอื่นกันหมดขาดผู้นำชุมชน หรือ เรียกว่า ความล่มสลายของท้องถิ่น

1.7 สาเหตุอีกสาเหตุหนึ่งก็คือ ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรม และสินค้าจากต่างประเทศที่ทำให้เศรษฐกิจไทยฟื้นตัวยาก คือ เราจะต้องพึ่งพาวัตถุดิบจากต่างประเทศ ซึ่งแท้ที่จริงแล้วของเราก็มีแต่อย่างทีกล่าวมาข้างต้นว่า ค่านิยมของคน ไทยชอบคิดว่าของเมืองนอกนั้นดีกว่า จึงทำให้เราขาดดุลการค้าทางเศรษฐกิจไปมาก

2. บริบทระดับท้องถิ่น

2.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านหนองปลิงหมู่ 3 นั้น เริ่มก่อตั้งประมาณ 200 ปีมาแล้ว และที่มาของชื่อหมู่บ้าน เนื่องจากในหนองน้ำนั้นมีปลิงมากจึงได้ชื่อว่า “บ้านหนองปลิง” ซึ่งคนกลุ่มแรกที่มาเริ่มก่อตั้งหมู่บ้าน คือ คนมาค้าขายระหว่างประเทศไทย-เขมร (สุรินทร์) โดยชื่อ คาโทนกับ ยายหอม ซึ่งลูกหลานในปัจจุบัน คือ ตระกูล ยกบัตร

2.2 สภาพปัจจุบันของหมู่บ้านกลายเป็นที่อยู่อาศัยและพื้นที่ของนิคมเขตอุตสาหกรรมมากขึ้น

2.3 ชุมชนนี้โดยมากเป็นลูกจ้าง ทำงานในโรงงานและมีการทำเกษตรบ้างแต่น้อยมาก เศรษฐกิจโดยรวมมีฐานะปานกลาง

2.4 ในชุมชนหนองปลิงหมู่ 3 มีความรักใคร่สามัคคีกันปานกลาง

2.5 ลักษณะอาชีพในหมู่บ้านจะเป็นลูกจ้างมากกว่าทำการเกษตร

3. ลักษณะประชากร

หมู่บ้านหนองปลิง หมู่ 3 มีจำนวนประชากร 972 คน โดยมีเพศชาย 474 คน หญิง 498 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง กลุ่มอายุส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 18ปี – 50 ปี โดยมี

ประชากรวัย 1 วัน – 3 ปีเต็ม	จำนวน 48 คน
3 ปี 1 วัน – 6 ปีเต็ม	จำนวน 34 คน
6 ปี 1 วัน – 12 ปีเต็ม	จำนวน 88 คน
12 ปี 1 วัน – 14 ปีเต็ม	จำนวน 61 คน
15 ปี 1 วัน – 18 ปีเต็ม	จำนวน 43 คน
18 ปี 1 วัน – 50 ปีเต็ม	จำนวน 577 คน
50 ปี 1 วัน – 60 ปีเต็ม	จำนวน 66 คน
60 ปี 1 วันขึ้นไป	จำนวน 55 คน

สมาชิกในหมู่บ้านไปศึกษานอกหมู่บ้าน รวม 126 คน คือ

ระดับประถมศึกษา จำนวน 108 คน

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 18 คน

(เนื่องจากในหมู่บ้านไม่มีสถานศึกษา)

4. แหล่งน้ำในหมู่บ้านมี 2 แหล่ง ค้ำยัน โดยแยกเป็นประเภทแหล่งน้ำค้ำ แหล่งน้ำใช้ และน้ำเพื่อการเกษตร

4.1 ประเภทแหล่งน้ำค้ำแยกย่อยได้ 2 ลักษณะ

4.1.1 บ่อน้ำตื้น ในหมู่บ้านมีบ่อขุดส่วนตัว จำนวน 15 บ่อ

4.1.2 บ่อน้ำบาดาล มีจำนวน 4 บ่อ

4.2 แหล่งน้ำใช้และน้ำเพื่อการเกษตร มีอยู่ด้วยกัน 9 สระ แยกเป็นสระน้ำส่วนตัว 7

สระ สระน้ำสาธารณะ 2 สระ

2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยภาพรวม มีดังนี้

2.1 ผลการประเมินหน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ โดยนโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติจากการสัมภาษณ์ และเปิดเวทีชาวบ้านในหมู่บ้านพบว่า ประชาชนในหมู่บ้านมีความเข้าใจในนโยบายดังกล่าวเป็นส่วนมาก โดยนำเงิน 1 ล้านบาทที่ได้มาจัดการบริหารให้กับชาวบ้านในชุมชน โดยได้รับกันอย่างทั่วถึง ซึ่งมีคณะกรรมการหมู่บ้านและคณะกรรมการกองทุนร่วมกับชาวบ้านเปิดประชุมแสดงความความคิดเห็นกันอย่างเต็มที่โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาให้คำปรึกษาและแนะนำ

2.1.1 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ A

1) กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุน พบว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองปลิง หมู่ 3 เป็นผู้คัดเลือกโดยดูจากประวัติการทำงานที่ผ่านมาและบุคลิกนิสัย รวมทั้งความร่วมมือในการช่วยเหลือหมู่บ้าน อีกทั้งองค์ประกอบตามกฎหมายข้อบังคับระเบียบของผู้กู้เงินว่าตรงตามวัตถุประสงค์หรือไม่

2) การทำบัญชีของกองทุนหมู่บ้านหนองปลิง หมู่ 3 พบว่า ไม่มีปัญหาอะไรยุ่งยาก และโปร่งใส โดยผู้ทำจะเป็นกลุ่มของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และสามารถตรวจสอบได้ตลอดเวลา

2.1.2 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1) ผลโดยตรง พบว่า ชาวบ้านรู้จักการบริหารจัดการและการวางแผนการลงทุนในธุรกิจของตนเองมากขึ้น และมีโอกาสมากขึ้นในการทำมาหากิน แต่การปล่อยกู้ยังปล่อยให้น้อยเกินไปทำให้ไม่สามารถขยายกิจการออกไปได้มากนัก

2) ผลกระทบโดยตรง พบว่า ชาวบ้านมีงานทำและพึ่งพาตนเองได้

3) ผลกระทบโดยอ้อม พบว่า ชาวบ้านจำนวนหนึ่งนำเงินที่กู้ไปทำไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ขอกู้ไว้

2.2 ผลการประเมินหน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย

2.2.1 ประสบการณ์ในการดำเนินกิจการของผู้รู้ โดยมากทำงานหลายปีตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป แต่ขาดความรู้ทางการวางแผนการบริหารจัดการ จึงทำให้ธุรกิจที่ดำเนินอยู่ขาดทุน เป็นผลให้ต้องไปกู้หนี้ยืมสินนำเงินมาหมุนเวียนในร้าน

2.2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B พบว่า

1) จำนวนเงินที่ได้จากการกู้เงินกองทุน ทำให้ชุมชนนี้สามารถสร้างอาชีพ และพึ่งพาตนเองได้บ้าง แต่ไม่ถึงกับทั้งหมด เนื่องจากปล่อยกู้ให้น้อยเกินไป การขยายธุรกิจจึงเป็นไปได้ช้า

2.2.3 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B พบว่า

1) การทำกิจการอย่างถูกวิธีของผู้รู้แต่ละราย พบว่า ประสบความสำเร็จ สามารถควบคุมรายรับ-รายจ่าย และจัดกิจการได้อย่างเป็นระบบ โดยมีผู้มีความรู้ ความชำนาญให้คำปรึกษาควบคู่กับการปฏิบัติจริง

2.2.4 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B พบว่า

1) ผลโดยตรง ผู้รู้สามารถจัดการบริหารรายรับรายจ่ายและขั้นตอนการทำงานได้ และทำให้มีเวลาในการทำกิจกรรมอย่างอื่นที่เป็นประโยชน์มากขึ้น สามารถนำเงินที่ได้จากการทำกำไรในธุรกิจมาช่วยเหลือตนเอง และช่วยสร้างงานให้กับคนในชุมชนให้มีรายได้ แต่ก็ยังไม่สามารถช่วยได้เต็มที่ เนื่องจาก ผลกำไรที่ได้ไม่สามารถนำมาขยายธุรกิจได้ในทันทีที่ต้องใช้เวลานาน

2) ผลกระทบโดยตรง ชาวบ้านมีรายได้ พึ่งพาตนเองได้ มีงานทำ เกิดทัศนคติที่ดีต่อชุมชน

3) ผลกระทบโดยอ้อม เกิดความสามัคคีรักใคร่ปรองดองกัน ชุมชนเข้มแข็งขึ้น เกิดความอบอุ่นในครอบครัว

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และ ข้อเสนอแนะ

1. สรุป อภิปรายผล

1.1 สรุป

จากการติดตามผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านหนองปลิงหมู่ 3 สรุปได้ดังนี้

1.1.1 วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

- 1) เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาของหมู่บ้านหนองปลิง หมู่ 3 ต.หนองบัวศาลา อ.เมือง จ.นครราชสีมา จากการที่ผู้ทำสารนิพนธ์ได้เข้าไปศึกษา พบว่า หมู่บ้านนี้มีพื้นที่ใกล้เขตอุตสาหกรรมสุรนารี เนื่องจากเป็นเขตชุมชน ทำให้คนในหมู่บ้านนี้มีลักษณะต่างคนต่างอยู่และทำให้คนส่วนใหญ่ออกไปทำงานในเขตอุตสาหกรรม จึงเป็นผลให้สภาพในหมู่บ้านได้รับการเอาใจใส่ของผู้คนน้อยลง ซึ่งปัญหาของหมู่บ้านขณะนี้ คือ บ่อน้ำมีความน่าจะเป็นไปได้ที่จะเกิดน้ำเสียและปัจจุบันนี้เมื่อในหมู่บ้านมีงานหรือกิจกรรม ก็มีบางส่วนมาร่วมช่วยกันทำกิจกรรมของหมู่บ้าน
- 2) เพื่อเพิ่มศักยภาพการบริหารงานด้านการจัดการกองทุนหมู่บ้านให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน กองทุนหมู่บ้านมีการจัด โครงสร้างองค์กรชัดเจน มีการแบ่งหน้าที่งานอย่างเหมาะสมและทางคณะกรรมการ ได้ปฏิบัติตามกฎระเบียบของกองทุนที่ได้ตั้งไว้
- 3) เพื่อทราบกระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน (หมู่บ้านหนองปลิง หมู่ 3) บรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงใด การดำเนินงานของคณะกรรมการในการปล่อยกู้ไม่มีปัญหาอะไร จะมีปัญหาคือ การเรียกเก็บเงินคืนจากทางผู้กู้ แต่ขณะนี้ทางคณะกรรมการยังคงติดตามเรียกเก็บเงินคืน ซึ่งจากการเรียกเก็บเงินจะเก็บเงินคืนไม่ได้เต็มเม็ดเต็มหน่วย จึงส่งผลให้เกิดปัญหาในเรื่องของการจัดทำบัญชีของกองทุน
- 4) เพื่อทราบว่าปัจจัยด้านบวกและปัจจัยด้านลบ ที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมายดังกล่าว มีอะไรบ้าง ปัจจัยที่ส่งเสริมในหมู่บ้านบรรลุเป้าหมายของกองทุน คือ ได้นำเงิน

ไปประกอบอาชีพตามนโยบายของรัฐบาลที่ว่าไว้ ทำให้คนในหมู่บ้านมีรายได้ มีอาชีพ การดำรงชีวิตของชาวบ้านสบายขึ้น

5) เพื่อให้ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนพื้นที่เป้าหมาย จากการที่ผู้ทำสารนิพนธ์ได้เข้าไปศึกษา ได้มีการรวบรวมข้อมูลพิจารณาหลาย ๆ อย่าง เช่น ความสามัคคี ความซื่อสัตย์ ในหมู่บ้านมีความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยการเก็บข้อมูลนี้ใช้วิธีต่าง ๆ เช่น สังเกต สัมภาษณ์ สอบแบบสอบถาม พบว่าคนในหมู่บ้านมีความสามัคคีและมีความช่วยเหลือกันเป็นส่วนใหญ่

6) เพื่อทราบข้อมูลระดับความเข้มแข็งของชุมชนตามตัวชี้วัดที่ทางกองทุนหมู่บ้าน คนในหมู่บ้านมีความเข้มแข็ง เนื่องจากคนในหมู่บ้านมีความซื่อสัตย์ ร่วมมือร่วมใจ มีความสามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกันอยู่ และสามารถพึ่งพาอาศัยกันได้

1.1.2 วิธีดำเนินการ

- 1) ศึกษาถึงศักยภาพกองทุนหมู่บ้านของหมู่บ้านหนองปลิงหมู่ 3
 - 1.1) โครงการเงินล้าน
 - 1.2) การบริหารของคณะกรรมการ
 - 1.3) โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์
- 2) ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเงินกองทุน
 - 2.1) เก็บข้อมูลจากการสังเกต
 - 2.2) เก็บข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์
 - 2.3) เก็บข้อมูลจากการประชุมของชาวบ้านและคณะกรรมการ
- 3) นำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์โดยใช้วิธีของ “ริทซ์โมเดล”
- 4) นำผลประเมินที่ได้มาเรียบเรียงตามรูปแบบของสารนิพนธ์

1.2 อภิปรายผล

การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านหนองปลิงหมู่ 3 บรรลุ 6 ข้อ ได้แก่

- 1) ทางชาวบ้านได้ร่วมมือกันเข้ามาช่วยแก้ปัญหาในส่วนนี้
- 2) ทางคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมีความชัดเจนในการจัดโครงการบริหารขององค์กร มี

การแบ่งหน้าที่งานเหมาะสม ในขณะที่เดียวกันยังคิดคำนึงการจัดการกองทุนอยู่เสมอ และได้เข้าฝึกอบรมที่ทางรัฐบาลจัดให้เพื่อนำมาใช้ในการดำเนินงาน

3) ขณะนี้ทางคณะกรรมการได้มีการแบ่งเจ้าหน้าที่เป็นจุด ๆ ในการเรียกเก็บเงินคืน เพื่อให้เก็บเงินได้ครบ ซึ่งส่วนนี้ส่งผลให้การทำบัญชีทำเสร็จได้เร็วขึ้น

4) คนในหมู่บ้านมีการรวมตัวในการประกอบอาชีพภายในหมู่บ้านมากขึ้น เช่น เลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา ค้าขาย เป็นต้น

5) ตัวชี้วัดทำให้ทราบว่าภายในหมู่บ้านยังมีศักยภาพและความเข้มแข็งอยู่ จึงทำให้หมู่บ้านนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

6) คนในหมู่บ้านมีความเข้มแข็งอยู่ จึงทำให้คนในหมู่บ้านสามารถที่จะเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้

2. ตัวชี้วัดความเข้มแข็งหมู่บ้านในทัศนะของประชาชนพื้นที่เป้าหมาย

จากการศึกษาตามแบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้าน มีดังนี้

1) สมาชิกในหมู่บ้านมีความสามัคคีกันปานกลาง เพราะได้มีการแบ่งพรรคแบ่งพวก ในการดำเนินเงินกองทุน

2) สมาชิกในชุมชนมีความซื่อสัตย์ปานกลาง เพราะมีประชาชนบางส่วนไม่เป็นกลาง

3) ชุมชนมีการยกย่องคนทำความดีปานกลาง เพราะมีประชาชนในหมู่บ้านบางส่วนที่มีความรู้สูง แต่บางครั้งอาจจะนำความรู้ที่ได้มานั้นใช้ในทางที่ผิด ส่วนบุคคลที่ทำความดีในหมู่บ้านจะมีการขึ้นป้ายภายในหมู่บ้านสำหรับบุคคลที่ซื่อสัตย์

4) สมาชิกในชุมชนมีความช่วยเหลือซึ่งกันและกันปานกลาง เพราะพื้นที่ในหมู่บ้านที่ผู้ทำสารนิพนธ์รับผิดชอบอยู่ใกล้เขตอุตสาหกรรม ทำให้การรวมตัวของประชาชนในหมู่บ้านรวมตัวกันยาก เพราะต่างคนต่างอยู่ ต้องทำงานแข่งกับเวลา

5) สมาชิกในหมู่บ้านมีโอกาสหาความรู้เพิ่มเติมมีจำนวนเพิ่มขึ้นจากเดิม เพราะประชาชนในหมู่บ้านมีการส่งเสริม สนับสนุน เพิ่มพูนความรู้ คนในหมู่บ้านจึงไปศึกษาต่อออกนอกพื้นที่

6) สมาชิกในชุมชนมีอาชีพที่สามารถเลี้ยงครอบครัวได้เท่าเดิม คือ มีความรู้เพิ่มจากเดิม แต่ความสามารถในการเลี้ยงครอบครัวยังคงเท่าเดิม เพราะครอบครัวก็มีการขยายเพิ่มขึ้นจากเดิมเช่นกัน

7) ครอบครัวในชุมชนมีความอบอุ่นผู้พร้อมหน้ารักใคร่ปรองดองกันเท่า เพราะไม่ว่าการประกอบอาชีพหรือรายได้ที่เพิ่มขึ้นก็ไม่ส่งผลต่อครอบครัวในหมู่บ้าน

8) ในชุมชนมีการรวมตัวตั้งกลุ่มองค์กรประชาชนยังเท่าเดิม เพราะว่าประชาชนในหมู่บ้านไปประกอบอาชีพนอกพื้นที่เป็นส่วนใหญ่ ฉะนั้นการรวมตัวกันในการจัดตั้งองค์กรไม่วุ่นวาย จึงยังคงเท่าเดิม

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขระเบียบข้อบังคับกองทุนฯ

1) คณะกรรมการควรมีระยะเวลาในการดำเนินการมากกว่านี้ เนื่องจากเมื่อหมดวาระทางคณะกรรมการชุดใหม่จะดำเนินงานได้ไม่ต่อเนื่อง

2) ควรยืดระยะเวลาการชำระเงินกู้ขึ้นและเหมาะสมกับสภาวะปัจจุบัน

3.2 ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการกองทุน

1) ในการรับชำระเงิน ทางคณะกรรมการควรกำหนดวัน เวลา สถานที่ที่แน่นอน เพื่อให้ผู้มาชำระเงินได้สะดวกขึ้น

2) ควรมีการตรวจสอบการทำงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเป็นระยะ ๆ โดยให้เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลเข้าตรวจสอบ

3) ในการบริหารงานควรมีการติดตามการทำงานอย่างจริงจังและเคร่งครัด ว่าผู้กู้เงินไปใช้ตรงตามวัตถุประสงค์มากน้อยแค่ไหน

3.3 ข้อเสนอแนะนำเงินกู้ไปพัฒนากิจกรรมอาชีพของสมาชิกกองทุน

1) ควรมีการส่งเสริมให้มีการเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ เนื่องจากมีแหล่งน้ำอยู่ภายในหมู่บ้าน เช่น เลี้ยงปลา เลี้ยงเต่า เป็นต้น

2) ควรจะนำเงินกองทุนมาจัดตั้งเป็นสหกรณ์ภายในหมู่บ้าน

3.4 ข้อเสนอแนะสำหรับการค้นคว้าวิจัยต่อไป หรือเพิ่มเติม

1) ควรมีการศึกษาอย่างจริงจังถึงการนำเงินกองทุนไปใช้ประโยชน์

2) บัณฑิตกองทุนควรมีส่วนร่วมในการตรวจสอบบัญชีของเงินกองทุน

บรรณานุกรม

- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. คู่มือการดำเนินงาน
สำหรับคณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัด
และอำเภอเพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุน หมู่บ้านและชุมชนเมือง
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. คู่มือสำหรับประชา
ชนเพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
คุรุสภาลาดพร้าว.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี
มนตรีว่าด้วย คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไข
เพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544. กรุงเทพฯ : บริษัท สหพัฒนการพิมพ์ จำกัด.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองปลิงใหม่. 2544. ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
หนองปลิงใหม่. นครราชสีมา.
- สถาบันราชภัฏ, สำนักงาน. 2544. คู่มืออาจารย์ผู้สอนและอาจารย์นิเทศน์หลักสูตร
ประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ. กรุงเทพฯ.
- กรมการพัฒนาชุมชน, กชช. 2ค. 2544. ข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน.
- กรมการพัฒนาชุมชน, สปฐ. 2 แบบประมวลผลและเปรียบเทียบเป้าหมายข้อมูลความจำเป็น
พื้นฐานของครัวเรือนรายหมู่บ้าน. ชุมชนประจำปี 2544 คณะกรรมการอำนวยการงาน
พัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบท. (ทชช.)
- ธีระพงษ์ แก้วหาญ. 2543. กระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ประชาคม ประชาสังคม.
ขอนแก่น, คลังนานาวิทยา.
- ชเนศ ทองประเสริฐ สุชนัน ที่ศิริ, 2530. ประชากรกับคุณภาพชีวิต.
ไทยวัฒนาพานิช. กรุงเทพฯ.